

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת וירא שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 310

וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחַם הַיּוֹם (יח א)

כתוב ברש"י ד"ה "באלוני ממרא" הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה אליו בחלקו. אפשר ואברהם אבינו ראש וראשון למאמינים היה צריך להתייעץ על המילה, כלום היה בלבו ספק אם לקיים את ציווי ה' הביא?

וביאר הגר"מ גיפטר ראש ישיבת טעלז מכיון שענר אשכול וממרא היו בעלי ברית אברהם לכן היה אברהם חפץ לקבל את הסכמת בעלי בריתו, ולפני שיחליש עצמו וכל בני ביתו במילה, שהרי על ידי חולשתו תהיה נפגעת ההתחייבות המתחייבת מן הברית ואין מצוה שלו כלפי בוראו פוטרת אותו מלקיים חיובו שנתחייב לאחרים, וממרא הוא שאמר כי אדרבה כיון שציווה ה' על זה ודאי לא יארע בקיום המצוה שום נזק ונתקבלו דברי ממרא גם אצל ענר ואשכול.

שם:

כתוב ברש"י ד"ה "פתח האהל" לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו.

להלן פירש עוד רש"י כי היה אברהם אבינו מצטער על כך שלא באו אורחים, לכאורה לא מובן צערו של אברהם, שאילו היו מזדמנים אורחים והיה אברהם אנוס, וממילא לא היה סיפק בידו לעשות את המצוה, מובן צערו, שהרי באונס רק נפטר האדם מעונש אך ודאי לא פקע החיוב וממילא יש מקום לצער על אי יכולת לעשות את אשר מוטל, ולא כן כאשר חסרה כל הסיבה המחייבת למצוה כאשר אין הולכי דרכים אין כל מקום להצטער שהרי לא חל כל חיוב והדבר דומה למי שיצטער ביום שלישי על כך שאינו יום השבת שהרי אם לא היו התנאים המחייבים את המצוה, המצאותם של עוברי דרכים, ממילא אין כאן כל מקום לחיוב, ואם כן, מה מקום לצער? וביארו בעלי המוסר שמלבד מצות עשיית חסד נאמרה גם מצוה מיוחדת של אהבת חסד מצוה על תאוה לעשיית חסד ורצון להטיב לזולת, ועל כך הצטער אברהם כזו היתה דרגתו של אברהם אבינו אשר הרגיש עצמו חסר כשלא יוכל להטיב לזולת.

שם:

הודיענו המקום שבו נמול ושם נתן לו שכר באותו מקום עצמו בגלוי שכינה, ומצינו שהשכינה נגלית לנביאים באש ברוח במים ובארץ וכו' ולמה נגלה הקב"ה לאברהם באילן שנאמר אלוני ממרא?

וביאר רבינו בחיי לפי שבשר שיוליד אחר זקנתו דומא לאילן זה שכתוב בו (איוב י"ד) כי יש לעץ תקוה וכו', ועוד שהצדיקים נמשלו לעץ והוא שכתוב והיה כעץ שתול על פלגי מים.

וַיֹּאמֶר ה' אִם נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ (יח ג)

כתוב במסכת שבת (קכז) שמכאן גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

מנין ידע אברהם עצמו את ההלכה שגדולה הכנסת מקבלת פני השכינה, כי הניח את השכינה ורץ לקראת האורחים?

וביאר הה"ק משפטיטיבקה ז"ל שאברהם למד הלכה זו מזה שהוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה כדי שלא להטריחו באורחים (רש"י פסוק א) הרי ראה מכאן שבשעה שיבואו אליו אורחים לא יהא עליו להתחשב בנוכחות השכינה אצלו, אלא יהא חייב לקבלם.

שם:

מה נפקא מינא להלכה שבבילנו זה שגדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה?

וביאר הבעש"ט שמזה אנו למדים כי אף על פי שלפעמים הכנסת אורחים כרוכה בביטול תורה או בשמיעת מקצת לשון הרע בכל זאת אין להתחשב בזה אלא לקיים מצוות הכנסת אורחים,

שגדולה היא מקבלת פני השכינה".

וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל שְׂרָה וַיֹּאמֶר מַה־רִּי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֵלֶת לֹשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת (יח ו)

כתוב ברמב"ן למה היה צריך כל כך הרבה פת לג' אנשים?

וביאר בספר טעמא דקרא שהרי אברהם סבר שהיו ערביים ואסור לאפות ביום טוב לצורך גוי (ובין למ"ד פסח היה בין למ"ד סוכות היה יו"ט) אבל בגמ' (ביצה יז.) אמרין ממלאה אשה תנור פת בשביל שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא, ולכך היה צריך הרבה פת שיתמלא התנור ויהא מותר לאפות הכל.

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵינָה שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל (יח ט)

כתוב ברש"י ד"ה "ויאמרו אליו" אמר רבי יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה.

והוא מהגמ' (בב"מ פ"ז.).

הרי רש"י לעיל (בפסוק ח') כתב דאברהם לא הביא את הלחם משום שפירסה שרה נדה ונטמאת העיסה, וכ"ה בגמרא שם, ואם כן לא בירכו ברכת המזון, ומהיכן היה להם כוס של ברכה? וביאר בספר טעמא דקרא דריב"ח דאמר כן ס"ל כרבי עקיבא במשנה בברכות (מ"ד.) אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך ברכת המזון, אי נמי שהביא להם גם פירות משבעת המינים שלא הוכשרו לקבל טומאה וריב"ח ס"ל כרבן גמליאל שם דעל שבעת המינים מברך ברכת המזון.

וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם וְאַבְרָהָם הֵלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם (יח טז)

מה משמעותה של המלה משם?

וביאר בספר כלי חמדה משראו המלאכים את גודל צדקותו ומידת הכנסת האורחים של אברהם אבינו ובעת ובעונה אחת נזכרו בגודל רשעותה של סדום נתגברו בהם הכעס והקטרוג כלפי סדום פי כמה וכמה, ולפיכך אמר הכתוב "ויקומו משם האנשים" משם מביתו של אברהם אבינו נתגברה בהם ההשקפה כי יש להשמיד את סדום שנאמר "וישקיפו על פני סדום" כפי שאמרו חכמינו כל מקום שנאמר השקפה לרעה.

וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה, וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סָדָמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סָדָם וַיֵּרָא לוֹט וַיִּקָּם לְקִרְאָתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אֲרָצָה (יח ב, יט א)

קראם עתה מלאכים?

וביאר רבינו בחיי שמה שקראם פעם אנשים ופעם מלאכים, כי כאשר משתלחים לבני אדם והם משתדלים בעניניהם יזכירם בלשון אנשים, ואחר שעשו שליחותם יזכירם בלשון מלאכים כי חזרו למעלה הראשונה, ודרך האמת כבר בארתיו.

שם:

למה אצל אברהם כתוב וירץ לקראתם ואילו לוט כתוב ויקם לקראתם?

וביאר רבינו בחיי שאברהם ראה אותם מרחוק כי בבוקר היה כחום היום, ולפיכך אמר וירץ לקראתם, אבל לוט לא ראה אותם עד שהיו קרובים אליו כי בערב באו שנאמר סדומה בערב, ולפיכך אמר ויקם ולא וירץ.

וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה' (יט כז)

כתוב בחולין (צא): בתוספות שמכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי לבילה.

אם חיכה אברהם עד הבקר רק מפני שלא רצה לצאת יחידי לבילה אינו מובן שהרי היה יכול לקום בחצות לילה ולקחת עמו את שני נעריו וכמו שנהג כשהלך לעקוד את יצחק?

וביאר אדמו"ר מסטמאר שאמנם הלך אז אברהם לראות אולי יתכן עדיין להתפלל על אנשי סדום ולהתפלל וללמד קצת זכות על מעשי הרשעים, וזהו דבר הצריך לעשות בצנעה ובסתור, ולא ישמע זאת אדם אחר, שמא חס ושלום יבוא לזלזל בחומר מעשי הרשעים, ולכך לא היה יכול אברהם לילך להתפלל תפילה זו עם נעריו עמו אלא היה עליו להמתין עד הבוקר שאז מותר לתלמיד חכם

וְהִי בְשַׁחַת אֲ-לֵקִים אֶת עַרְי הַכֹּכֵר וְיִזְכֹּר אֲ-לֵקִים אֶת אַבְרָהָם וְיִשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה בְּהִפָּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יֵשֵׁב בָּהֶן לוֹט (יט כט)
 כתוב ברש"י ד"ה "ויזכור אלקים את אברהם" מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו.

מדוע הוציאו חז"ל הכתוב מפרשטו שזכר אלקים את אברהם בעצמו?
 וביאר בספר אמרי שפר כי הלשון זכירה שייכת רק במי שדרכו להיות נשכח ולפעמים עולה זכרונו, אבל מי שאינו נשכח מלב תמיד לא שייך לומר נזכרתי מפלוני כיון שלא הסיח דעתו ממנו, ולכך אין שייך באברהם לשון זכירה מאחר שהרי אברהם אע"ה נקרא אברהם אוהבי ואם כן כביכול מעולם לא נפסק זכרונו מה', ולכן פירשו חז"ל כי הזכירה היא על לוט על טובה שעשה לאברהם.

וְעַתָּה הֲשֵׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בְּעֶדְךָ וְחִיהַּ וְאִם אֵינְךָ מְשִׁיב דָּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֹתָהּ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ (כ ז)
 בראשית רבה פנ"ב מכאן שאין התראה בבני נח.

ותמוה הרי התרה בו ואם אינך משיב?
 וביאר החזו"א דמלשון ואם אינך משיב וכו' ומשמע שאפילו אם לא יקחנה לאשה רק שלא ישיבנה לאברהם מות ימות, ואם כן היא חיוב המיתה לא עבור הזנות אלא עבור הגזילה, ואמרינן בגמרא בן נח נהרג על הגזל ולא ניתן להשבון ואם כן אי אפשר לומר שנהרג על שאינו משיב, דאין השבה בבן נח, ואם כן על הגזל הראשון נהרג וע"כ שנהרג בלא התראה אלא שא"ל שאם ישיב ימחול לו.

וְהִי כְאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֲ-לֵקִים מִבֵּית אָבִי וְאָמַר לֵה זֶה חֲסָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֵל כָּל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נָבֹא שָׁמָּה אֲמַרִי לִי אֲחִי הוּא (כ יג)

כתוב בתרגום אונקלוס והוי כד טעי עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה מבית אבא. כתוב ברש"י ד"ה "ויהי כאשר התעו אותי" אונקלוס תרגם מה שתרגם.
 מדוע אין רש"י מפרט מה שתרגום אונקלוס אומר או כתרגומו כפי שהוא נוהג לומר? ומה משמעותן של המלים תרגם מה שתרגם?

וביאר הרה"ג המהר"ם שפירא מלובלין שהאדם המושלם מגשים תמיד בחייו את אשר הוא דורש ומלמד לאחרים, הלימוד והחיים אינם שני דברים נבדלים זה מזה, וכך היו חכמינו הקדושים נוהגים, מידה זו שהיתה בעצמם היו מטיפים אותה לאחרים, והוא היה אומר מה שהוא היה את זה היה אומר, וכידוע היה אונקלוס גר צדק אשר וויתר בשעתו על כהונה רמה בממלכת רומי האדירה והפך ליהודי, אם הוא מפרש את הפסוק בשעה שעמים אחרים תעו אחרי אליליהם מעשי ידיהם, וקירב אותי אלקים לעבודתו מבית אבי הרי מפרש הוא כך מתוך חייו הוא, וממש כפי שעשה הוא עצמו, וזוהי כוונת דבריו של רש"י אונקלוס תרגם מה שתרגם והוא תרגם כפי שתרגם את חייו הוא, כלומר כפי שתרם בשביל עצמו.

וַיֹּאמֶר כִּי אֶת שְׁבַע כְּבֹשֶׁת תִּקַּח מִיָּדִי בְּעֶבֶר תִּהְיֶה לִי לְעֵדָה כִּי חִפְרֹתִי אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת (כא ל)
 למה דוקא שבע?

וביאר בספר טעמא דקרא דמבואר ברמב"ם פ"ט מעבודה זרה ה"ו שאין מוכרין לגוי עובד עבודה זרה שום בהמה שיכול להקריבה לעבודה זרה רק אם יש בה מום, שזה אין מקריבין לעבודה זרה, וכנראה שאברהם לא מצא בצאנו רק ז' בעלי מום ולכן נתן לו אותם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֵל נַעֲרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנַּעַר נִלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָבָה אֲלֵיכֶם (כב ה)
 כתבו חז"ל עם הדומה לחמור.

מה מקום מצא לו אברהם דוקא בשעה כזו לבזות אנשים ובפרט את אליעזר תלמידו?
 וביאר בספר תפארת שלמה שהוא ביקש לפרסם ולהפגין את גודל אהבתו ליצחק בנו עד כי בנו ישמעאל ותלמידו אליעזר אינם חשובים בעיניו אלא כחמורים ביחס ליצחק, ואף על פי כן הולך הוא לשחטו לפני השם יתברך, ולפיכך נאמר אחרי הנסיון וישב אברהם אל נערו ויקומו וילכו יחדיו שחזרו להיות חשובים בעיניו, והוא הלך יחד אתם.

וַיִּקְרָא אֵלָיו מֵלֶאךָ ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי (כב יא)
 מה טעם ניתנה המצווה לשחוט את יצחק מפי השם יתברך עצמו, ואילו המצווה שלא לשחוט ניתנה מפי מלאך?

וביאר בספר דבש השדה שרמז יש בדבר ללמדך כי כדי לעשות רעה לאדם אין לשמוע בקול איש, ואפילו בקול מלאך כי אם רק בקול השם יתברך עצמו, ואילו שלא לעשות רעה לאדם אפשר לשמוע גם בקול מלאך.

וַיֹּאמֶר אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאֵל תַּעֲשֵׂה לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יִדְעָתִי כִּי יֵרָא אֲ-לֵקִים אֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֵךְ אֶת יַחֲדָךְ מִמֶּנִּי (כב יב)

כתוב בבראשית (כב ט) "ויעקד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח ממעל לעצים.
 כתוב בבראשית רבה אמר ר' יצחק בשעה שביקש אברהם לעקוד יצחק בנו, אמר לו אבא בחור אני וחוששני שמא ידעזע גופי מפחד של סכין ואצערך ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה מיד ויעקד את יצחק.

מדוע עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה (שם יב) נאמר רק לאברהם? מדוע לא ליצחק הלא יצחק הוא אשר שכב מתחת למאכלת והתחנן על נפשו כי יעקדוהו היטב כדי שלא יפסל בזעזוע השחיטה, מדוע לא נאמר זאת אף ליצחק?

וביאר בספר ברכת מרדכי כי ודאי הוא שאף יצחק עמד בנסיון, כמו כן ודאי הוא שאף שרה אילו נצטוותה על כך עומדת היתה בנסיון, וגם יצחק וגם שרה היו ודאי נשמעים לדבר השם בכל ענין בכל מצב גם לעקידה, אלא שבנסיון הגדול בעתה ידעתי עמד רק אברהם אבינו, משום שגם אם יעמדו ויקריבו עצמם לכלל יראת שמים של אברהם לא יגיעו, שכן יראת השמים שנדרשה מאברהם, והיא דווקא זאת אשר העקידה, אינה דבר של מסכנות של הקרבה של ויתור אלא של מילוי משימה כזאת של אברהם אבינו, שרה גם אם ברור כי היתה מקיימת את העקידה אבל גופא דעובדא היא שנשמתה פרוחה (עי' רש"י בראשית כג ב) ויצחק גם אם ודאי היה מקיים אבל הלא היה נשחט, אברהם אבינו קיים אבל נשמתו שלא פרוחה אלא התעלתה המוסר נפשו על קידוש השם, אמנם מקריב כל אשר לו גם את חייו גם את רצונותיו אבל מתוך הקרבה אברהם אבינו מסר את כל כולו גם את רצונותיו ותחושותיו גם את האידיאלים שלו את כל כולו לבורא עולם, וזהו כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה.

<p>העלון נתרם ולרפו"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י והרב אברהם בן שרל בתושח"י והרבנית רייזל בת אהובה הענא ליבא בתושח"י ואישה רבקה בת יוכבד יהודית בתושח"י ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל לע"נ ר' מרדכי ב"ר בנימין גוטרמן זצוק"ל נלב"ע ט"ז אייר תשפ"ג מן ראש הישיבה הרה"ג ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל נלב"ע י' סיון תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ומן ראש הישיבה הרה"ג ר' ברוך מרדכי בן הרב ישראל אזרחי זצוק"ל נלב"ע י"א חשון תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.</p>
--	--

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com
 אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים 0534157546